

ezért az első számottevőbb eredmények az információs területen, illetve az e területbe integrálódott nagykönyvtárakban jelentkeztek.

A könyvtári számítógépesítés úttörői és pártolói között a Lengyel Könyvtárosok Egyesülete is megtalálható. Főként tanácskozási- és rendezvényszervezői, illetve továbbképzési feladatokat látott el a nyolcvanas évek utolsó harmadától kezdve. 1987-ben mindjárt nemzetközi konferencia révén kívánta előbbre vinni a könyvtári számítógépesítés ügyét. (Sajnos, a politikai és gazdasági válság tompította hatékonyságát.) Az egyesület rendezvényei közül kiemelkedik az a könyvtári számítógépesítéssel foglalkozó konferenciasorozat, amely első alkalommal a tudományos-felsőoktatási könyvtárak, másodjára az egész könyvtárügy, harmadjára pedig a nyilvános könyvtárak számítógépesítésének konkrét kérdéseit vitatta meg. (E konferenciák anyagai képzétségkiegészítési „munícióként” nyomtatásban is megjelentek.)

1992-ben jött létre az egyesület automatizálási bizottsága, amely derekas munkát végzett és végez a számítógépesítéssel kapcsolatos szükségletek és igények felderítése terén. Ezen az alapon részint népes és differenciált tematikájú (iskolai könyvtárak számítógépesítése; a könyvtári rend-

szerek – a MAK, Co-Liber, SOWA, SIB, Marquis, Schola, TINLIB, ALEPH, PROLIB – használatának problémái; USMARC-ismertetés stb.) tanácskozássokat-konferenciákat lehet szervezni, részint pedig orientálni lehet a számítógépesítéssel foglalkozó művek megírását és kiadását. Míg 1970 és 1980 között összesen 55 számítógépesítéssel foglalkozó publikáció jelent meg, a következő tíz évben kb. 100, addig a kilencvenes évek első felében 446. Egyebek mellett ez is jelzi: a lengyel könyvtárakban általánossá vált a számítógépesítés, illetve annak mind magasabb korszerűségi szintre való emelkedése.

A Lengyel Könyvtárosok Egyesülete e folyamatban a szakma jövőjét látja kibontakozni, s ezért továbbra is mindent megtesz annak érdekében, hogy akár önmaga, akár különféle kooperációkban hozzájáruljon a szép eredmények ellenére is még mindig fennálló könyvtár-gépesítettségi elmaradás kiküszöböléséhez.

/KOLASA, Władysław: Kartka z diejów komputeryzacji bibliotek polskich. Rola Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. = Bibliotekarz, 3. sz. 2000. p. 7–11./

(Futala Tibor)

Csehországi ajánlás a térítéses szolgáltatások bevezetésének alapelveiről

A Cseh Köztársaság Könyvtári Társulása (*Asociace knihoven ČR*) és a Cseh Köztársaság Könyvtárosainak és Információs Dolgozóinak Egyesülete (*Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR*) közös ajánlást fogadott el a *könyvtári és tájékoztatói szolgáltatások térítési díjainak* kialakításához. Ebben az UNESCO nyilvános könyvtári kiáltványából, illetve a könyvtárak mai szerepét elemző ún. Zöld könyvből indul ki. Konkrétan a következőkre hívja fel a könyvtárak és (főként) a könyvtár fenntartók figyelmét:

1. Általában standardnak kell tekinteni a könyvtári szolgáltatások ingyenes voltát, térítéshez kötésük nem más, mint a körülmények kikényszerítette rendkívüli intézkedés.
2. Minden esetben fenntartandó
  - a közvetlen kölcsönzési szolgáltatások,
  - az olvasótermi, a kézikönyvtári, a katalógus- és a nemzeti bibliográfiai használat ingyenessége.

3. Ha megtörténik a könyvtári szolgáltatások térítéshez kötése, az ne riassa el a kialakuló és a potenciális olvasói rétegeket a könyvtárhasználatától.
4. A megállapított térítési díjak ne legyenek diszkriminatívak a szociálisan kedvezőtlenebb helyzetben levő lakosságú csoportokkal szemben. A könyvtárhasználók körének a vonzáskörzet teljes lakosságát kell tekinteni: nem célszerű a lakóhely szerinti megkülönböztetés.
5. A kölcsönzési eljárásban nem kívánatos egyes hordozóféleségek térítési díjának negatív vagy pozitív diszkriminációja (pl. hang-, illetve hang- és képrögzítések).
6. Mielőtt esetleg bevezetnék vagy korrigálnák a könyvtári szolgáltatások térítési díjait, az alábbi tennivalókat célszerű elvégezni:
  - Elemezni kell a teljes potenciális olvasói kört, s el kell különíteni azokat a csoportokat, amelyeknek a szóban forgó díjak anyagi ne-

hézskéget okoznának, miközben differenciáltan kell foglalkozni velük (főként gyerekekről, tanulókról, nyugdíjasokról és más hátrányos helyzetűekről van szó).

- Abból az alapelvből kell kiindulni, hogy a könyvtári és információs szolgáltatások nyújtása a szóban forgó intézmények alapfeladata, nem pedig a nyereségre való törekvés.
- Fel kell becsülni, hogy a térítési díjak szedése nem jár-e olyan adminisztrációs munkatöbblettel, ami értelmetlenné teszi a díjak bevezetését.
- Verifikálandó, hogy a szolgáltatásokért szedendő térítési díjak közvetlenül felhasználhatók-e a könyvtári-tájékoztatói szolgáltatások javítására. Ha nem, el kell tekinteni bevezetésüktől.

7. A könyvtári szolgáltatások térítési díjaival, díjszínvonalukkal kapcsolatban folyamatosan vizsgálni kell: nem mentek-e a szolgáltatások igénybevételének, azaz a használó közösség érdekeinek rovására.

Az ismertetett ajánláshoz egy azonos terjedelmű indoklás tartozik, amely – ugyancsak pontokba szedve – még nyomatékosabbá teszi az eddig mondottakban némileg rejtettebb módon szereplő „lebeszélő elemeket”.

/Doporučení ke stanovení cen za knihovnické a informační služby v knihovnách České republiky. = Čtenář, 52. köt. 1. sz. 2000. p. 7–8./

(Futala Tibor)

Szlovákiában honosítják a dokumentációs, terminológiai és információs ISO-szabványokat

Szlovákiában annak érdekében, hogy honosítani tudják az ISO-szabványokat, mindenekelőtt némileg módosítani kellett a műszaki szabványbizottságok struktúráját, azaz hozzáigazítani az ISO-TC-k struktúrájához és illetékességéhez. Míg a TNK (= technická normalizačná komisia) 69 *Terminológia (Elvek és koordináció)* illetékessége már régebben kvadrált az ISO/TC 37 *Terminology (Principles and Coordination)* illetékességével, az ISO/TC 46 *Information and Documentation* nem volt szlovák „partnere”.

E problémát a szlovák szabványosítási szerv úgy küszöbölte ki, hogy – TNK 69 *Terminológia. Információ és dokumentáció* elnevezéssel – új, kettős (rokon) feladatkörű bizottságot hozott létre, miközben e bizottságon belül két albizottságot létesített, úm.

- az SK (= subkomisia) 1-et, amelynek illetékessége megegyezik az ISO/TC 37-tel;
- az SK 2-t az ISO /TC 46-nak megfelelő hatáskörrel.

Igy már nem volt semmiféle adminisztratív-bürokratikus gátja annak, hogy a szakmánk érdekltségébe tartozó ISO-szabványok szlovákiai honosítása meginduljon. 1999-ben a következő szabványok honosítására került sor: *tudományos és műszaki jelentések szerkezete* (ISO 5966 – 1982);

nemzetközi csereformátum (ISO 2709 – 1996); *könyvtári teljesítménymutatók* (ISO 11 620 – 1998); *nemzetközi könyvtári statisztika* (ISO 2789 – 1991); *nyílt rendszerek összekapcsolása, az alkalmazási szolgálat meghatározása, nemzetközi dokumentumkölcsonzés* (ISO 10 160 – 1997); *a Z39.50 információk átvitele, az alkalmazási szolgálat meghatározása és a protokollok specifikálása* (ISO 23 950 – 1998).

Kétezerre a következő honosítási tervet fogadták el: *ISSN* (ISO 3297 – 1998); *ISMN* (ISO 10 957 – 1993); *ISBN* (ISO 2108 – 1992); *nyílt rendszerek összekapcsolása, könyvtárközi kölcsönzés alkalmazása*, 1. rész (ISO 10 161 – 1 – 1997); ugyanaz, mint az előbbi, 2. rész (ISO 10 162 – 2 – 1997); *lexikográfiai szimbólumok és tipográfiai konvenciók alkalmazása a terminológiában* (ISO 1951 – 1997).

A referált cikk megírása idején hozzáálltak a 2001-ben esedékes tennivalók tervezésének előkészítéséhez.

/EHNOVÁ, Marta: Normalizácia v oblasti dokumentácie, terminologie a informačnej činnosti. = Bulletin Slovenskej asociácie knižnic, 8. köt. 3. sz. 2000. p. 32–33./

(Futala Tibor)